

УДК 330.322.

Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства

Бушовська Л.Б.

кандидат економічних наук,
Хмельницький національний університет

Стаття присвячена обґрунтуванню науково-методичних підходів щодо управління інвестиційною діяльністю підприємств. Доведено, що інвестиційна діяльність перебуває під впливом багатьох факторів, урахування яких під час її оцінки та прийняття обґрунтованих рішень вимагає застосування багатокритеріальних підходів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, механізм управління, інвестиційний процес, інвестиційна стратегія.

Бушовская Л.Б. УПРАВЛЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КАК ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена обоснованию научно-методических подходов к управлению инвестиционной деятельностью предприятий. Доказано, что инвестиционная деятельность находится под влиянием многих факторов, учет которых при ее оценке и принятии обоснованных решений требует применения многокритериальных подходов.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, механизм управления, инвестиционный процесс, инвестиционная стратегия.

Bushovska L.B. MANAGEMENT OF INVESTMENT ACTIVITY AS AN IMPORTANT COMPONENT OF THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

The article is devoted to substantiation of scientific and methodical approaches to management of investment activity of enterprises. It is proved that investment activity is influenced by many factors, which in its estimation and acceptance of well-founded decisions requires consideration of multicriteria approaches.

Keywords: investments, investment, management mechanism, investment process, investment strategy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інвестиції у розвиток промислових підприємств є довгостроковими вкладеннями капіталу для створення нових, вдосконалення або модернізації наявних виробничих потужностей, які забезпечують розширене відтворення. Ринкові перетворення, що відбуваються в економіці країни, збільшили значення інвестицій для кожного підприємства і визначили роль держави в інвестиційних процесах.

Активна макроекономічна політика держави повинна сприяти розвитку інвестиційних процесів та стимулювати сприятливий інвестиційний клімат. Основною метою інвестиційних процесів в умовах функціонування вітчизняних підприємств повинно бути їх поетапне реформування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток наукової думки з питань здійснення та ефективності інвестиційної діяльності свідчить про зростання актуальності проблем, пов'язаних з інвестуванням, постійним науковим пошуком управлінських меха-

нізмів і моделей, що забезпечать ефективний результат від протікання інвестиційних процесів і розвиток підприємств, галузей та економіки країни загалом. Проблемам управління інвестиційною діяльністю багато уваги приділялось як зарубіжними, так і вітчизняними вченими-економістами. Значний внесок у розроблення проблем інвестиційної політики та управління інвестиціями належить ученим І.А. Бланку, Л.М. Борщу, С.В. Васильєву, Л.Дж. Гітману, В.М. Грідасову, В.Г. Федоренку та іншим. Але питання, що стосуються теоретичного визначення управління інвестиційною діяльністю, і сьогодні потребують уточнення. Також відкритими залишаються питання удосконалення науково-методичних основ механізму активізації інвестиційної діяльності.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретичне обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій щодо управління інвестиційною діяльністю підприємств як складника економічної безпеки. Для досягнення зазначеної мети

поставлено завдання дослідити теоретико-методичні основи управління інвестиційною діяльністю підприємств на сучасному етапі розвитку суспільства, визначити її економічну сутність; визначити роль держави у розвитку інвестиційної діяльності.

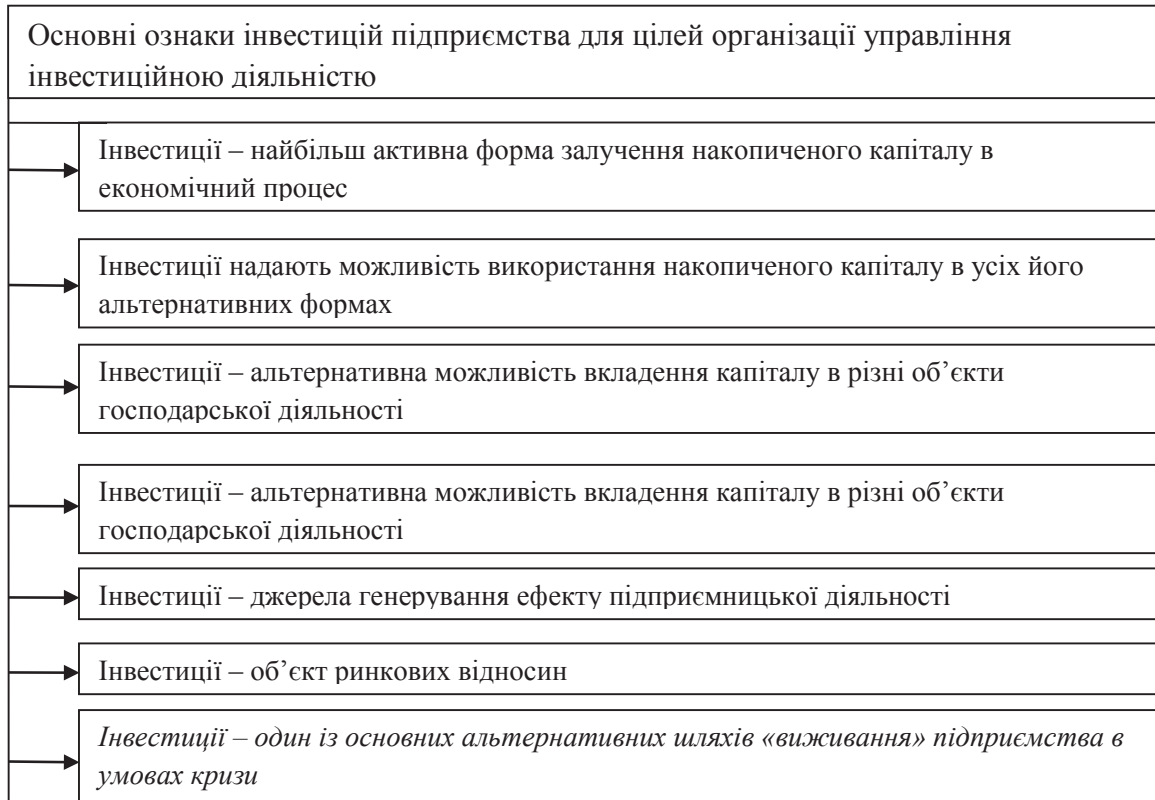
Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами дослідження наукових підходів учених під інвестиціями варто розуміти грошові кошти, цінні папери, інше майно, яке вкладається у підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку чи іншого ефекту [2, с. 95]. І.А. Бланк виділяє основні сутнісні характеристики інвестицій підприємства для цілей організації управління інвестиційною діяльністю (рис. 1).

Отже, розглянуті нами ознаки економічної категорії «інвестиції» відображають особливості інвестицій підприємства, взаємопов'язані між собою і вимагають комплексного вивчення для управління ними. Для правильної організації інвестиційної діяльності та управління інвестиціями розроблено їх відповідну класифікацію (рис. 2).

Інвестиції підприємства за об'єктами фінансування капіталу поділяють на реальні інвестиції (вкладення капіталу в об'єкти інвестування,

пов'язані зі здійсненням операційної діяльності підприємства або поліпшенням умов праці, відтворення основних засобів) та фінансові інвестиції (вкладення капіталу в різні фінансові інструменти); щодо підприємства-інвестора – на внутрішні інвестиції та зовнішні інвестиції; за періодом здійснення – на короткострокові інвестиції, середньострокові інвестиції і довгострокові інвестиції; за рівнем прибутковості (ефектами інвестування) – на високодохідні інвестиції, середньодохідні інвестиції з метою підвищення виробничого й економічного потенціалу, низькодохідні і безприбуткові інвестиції, які мають переважно соціальну спрямованість; за формами власності інвестованого капіталу – на приватні інвестиції, державні інвестиції, змішані інвестиції. За останньою ознакою нами виділено інвестиції, які пов'язані з розробленням і запровадженням інновацій, та інвестиції, які забезпечують виживання підприємства у складних кризових умовах.

Цей комплекс ознак інвестицій підтверджує їх значущість для забезпечення ефективного управління інвестиційною діяльністю багатьох підприємств. Економічна сутність інвестицій підприємства проявляється у процесі управління інвестиційною діяльністю.

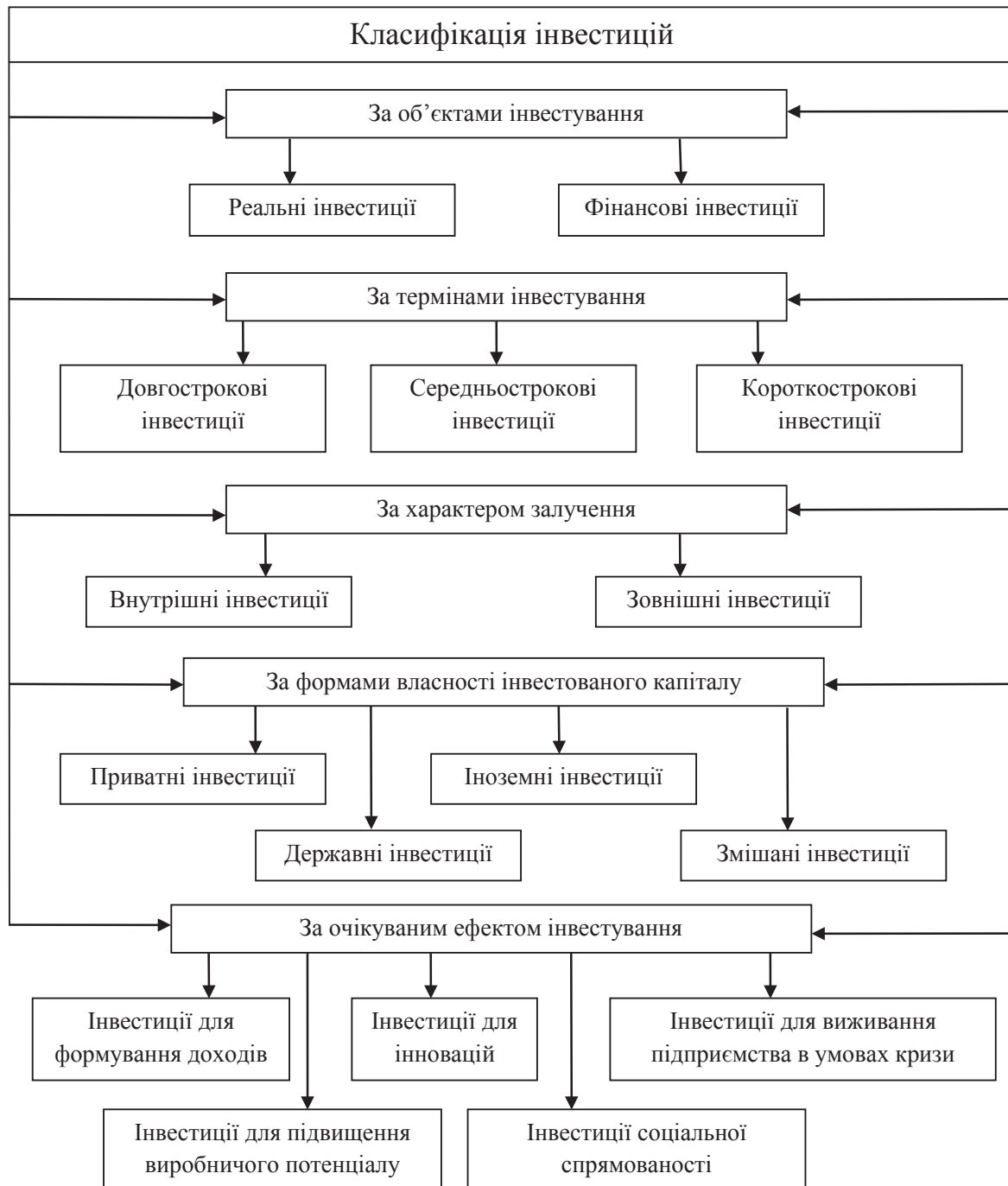
Рис. 1. Основні ознаки інвестицій підприємства для цілей організації управління інвестиційною діяльністю

Джерело: розроблено автором за [2] і доповнено

Під час організації управління інвестиційною діяльністю необхідно зважати на те, що вона є економічною категорією і відображає, на нашу думку, реалізацію найбільш ефективних форм вкладення капіталу. Вона спрямована на збільшення економічного потенціалу підприємства і є важливою формою реалізації його економічних інтересів. У зв'язку з цим проявляються такі її особливості: інвестиційна діяльність є однією із форм реалізації еконо-

мічної стратегії підприємства і спрямована на забезпечення зростання та вдосконалення його поточної діяльності; обсяги інвестиційної діяльності підприємства переважно визначають темпи його економічного зростання.

Під час управління інвестиційною діяльністю підприємства необхідне її розуміння як важливого виду фінансово-господарської діяльності, що являє собою процес вибору, обґрунтування і залучення інвестиційних

Рис. 2. Класифікація інвестицій для цілей управління інвестиційною діяльністю підприємства

Джерело: розроблено автором за [4] і доповнено

ресурсів з метою реалізації інвестиційної політики підприємства, спрямованої на збільшення доходів, зростання добробуту власників майна і членів трудового колективу, і сприяє підвищенню економічного потенціалу підприємства, конкурентоспроможності, вирішенню соціальних завдань.

Інвестиційна діяльність, зумовлена необхідністю ефективного розвитку виробничо-економічного потенціалу підприємства, є важливим видом фінансово-господарської діяльності кожного підприємства і здійснюється в такій послідовності (рис. 3).

Інвестиційна діяльність на підприємстві здійснюється у багатьох напрямках, що мають різну природу, ступінь відповідальності, характер наслідків і рівень ризику.

Інвестиційна діяльність може здійснюватися для оновлення та розвитку матеріально-технічного забезпечення підприємства, може бути спрямована на нарощування обсягів виробництва, освоєння нових видів продукції, видів діяльності, дочірніх або незалежних виробництв.

Інвестиційна діяльність як процес довгострокових вкладень безпосередньо пов'язана з наявністю у підприємства певної сукупності переваг, які зумовлюють його інвестиційну привабливість, і визначається наявністю потенційних інвесторів, які мають бажання розмістити свій капітал, а також системою інструментів, що дають змогу цей капітал використовувати з максимальною ефективністю. Процес інвестування передбачає також вироблення стратегії з метою накопичення капіталу і забезпечення економічного зростання підприємства. Отже, інвестиційна діяльність втілює взаємозалежний рух трьох відтворювальних форм інвестицій, таких як ресурси – вкладення – дохід.

Отже, інвестиції – це процес перетворення однієї відтворювальної форми в іншу, тобто стан руху, потоку. Отримання доходу як мета інвестування безпосередньо пов'язане, з одного боку, з наявністю ресурсів (або капіталу), а з іншого – з їх вкладенням у сферу економіки, де створюється реальний дохід. По-друге, інвестиційні ресурси формуються як результат накопичення і відображують потенціал інвестиційної активності. Таке розуміння інвестицій є основою для управління інвестиційною діяльністю.

Інвестиційна діяльність суб'єктів інвестиційних відносин здійснюється в межах сформованого у певній галузі інвестиційного середовища й об'єднує в собі дві стадії – вкладення коштів і результат інвестування. Таким чином, в інвестиційній діяльності функціонують інвестори – суб'єкти, інвестиційні об'єкти й об'єкти інвестицій, об'єднані загальним інвестиційним процесом.

Інвестиційна діяльність як процес досить масштабна, а її форми і напрями мають суттєві відмінності на окремих підприємствах, відповідно до чого виникає потреба виділяти коло учасників інвестиційної діяльності.

Суб'єктами інвестиційної діяльності є інвестори, замовники, виконавці робіт, користувачі об'єктів інвестиційної діяльності, а також постачальники, юридичні особи (банківські, страхові організації, інвестиційні фонди) та інші учасники інвестиційного процесу. Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути фізичні та юридичні особи, в тому числі іноземні, а також державні і міжнародні організації.

Інвестори здійснюють вкладення власних, позикових і залучених засобів у формі інвестицій та забезпечують їх цільове використання.

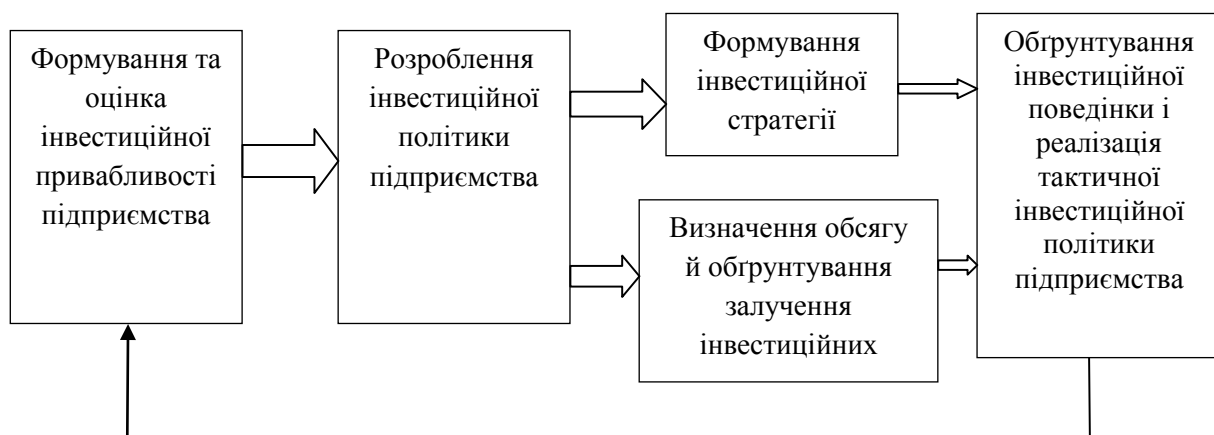

Рис. 3. Послідовність здійснення інвестиційної діяльності підприємства

Джерело: розроблено автором за [4]

Замовниками можуть бути інвестори, а також будь-які інші фізичні та юридичні особи, уповноважені інвестором здійснити реалізацію інвестиційного проекту, не втручаючись при цьому в підприємницьку або іншу діяльність інших учасників інвестиційного процесу, якщо інше не передбачено договором (контрактом) між ними. У разі, якщо замовник не є інвестором, він наділяється правами володіння, використання і розпорядження інвестиціями на період і в межах повноважень, визначених договором.

Задоволення потреб суб'єктів інвестиційної діяльності в інвестиційній сфері можливе шляхом прогресивного управління інвестиціями на науковій основі, передбачення та адаптації до загальних цілей розвитку і постійно змінюваних умов зовнішнього інвестиційного середовища. Ефективним інструментом управління інвестиційною діяльністю підприємства є його інвестиційна політика, що має вирішальне значення для функціонування підприємства незалежно від розмірів, галузевої приналежності, організаційно-правової форми та інших особливостей. Рівень розвитку інвестиційної політики підприємства залежить від особливостей інвестиційної політики держави, і на її формування впливають чинники, які ускладнюють інвестиційну активність української економіки. Для формування інвестиційної політики підприємства та можливості її використання в управлінні необхідне врахування основних положень інвестиційної політики держави. Під інвестиційною політикою держави варто розуміти комплекс цілеспрямованих заходів щодо створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою активізації інвестиційної діяльності, стимулювання розвитку економіки, підвищення ефективності виробництва і вирішення соціальних проблем.

Підприємство залежно від особливостей його функціонування може обирати такі види інвестиційної політики, як консервативна інвестиційна політика; компромісна (помірна) інвестиційна політика; агресивна інвестиційна політика.

Основними факторами, які впливають на зміст інвестиційної політики підприємства, є виробничі фактори, що характеризуються станом технічної бази і рівнем технологічного розвитку господарюючого суб'єкта; маркетингові умови, під час розгляду яких необхідно врахувати особливості ціноутворення, можливості збуту нової продукції, вплив інвестицій на ринкову частку фірми і поведінку конку-

рентів, життєвий цикл продукту, необхідність інноваційної діяльності, інтенсивність рекламної кампанії та ефективні обсяги виробництва; фінансове становище підприємства, а саме величина власних засобів фінансування і достатня привабливість для використання зовнішніх джерел інвестиційного капіталу; коливання валютного ринку, середній рівень прибутковості, темпи інфляції і величина процентних ставок; трудові ресурси, наявність кваліфікованих кадрів.

Таким чином, процес прийняття інвестиційних рішень спрямований на досягнення певних цілей, щодо яких оцінюється ефективність діяльності підприємства, в тому числі інвестиційної. Обґрунтовані цілі інвестиційної політики повинні відповідати низці вимог, таких як відповідність місії підприємства; орієнтація на високий результат; вимірність; ясність і чіткість; взаємопов'язаність; обґрунтованість; гнучкість.

Все це в комплексі забезпечує чітке інформаційне забезпечення для оперативного контролю та подальшої оцінки рівня ефективності управлінських рішень. За роки ринкових перетворень в інвестиційних процесах, які відбуваються у вітчизняних економічних системах, відбулися великі зміни. Поряд із традиційними суб'єктами інвестицій інвесторами можуть бути держава, корпорації, фінансові посередники, іноземні інвестори та населення.

Варто зазначити, що зі зростанням багатосуб'єктності інвестиційних процесів збільшується як число джерел фінансування інвестицій, так і кількість цілей інвестування. Рух капіталів як найважливіша умова функціонування і розвитку макроекономічного відтворення передбачає наявність інституційних основ управління інвестиційними процесами.

Держава регулює інвестиційну діяльність законодавчо. Зокрема, чинне законодавство розглядає інвестиційне регулювання поетапно, тобто на кожному рівні законодавчої влади є закони, що регулюють тією чи іншою мірою інвестиційну діяльність держави, регіону, галузі, підприємства (організації). Отже, можна виділити різні рівні управління інвестиціями – на державному, регіональному, галузевому рівні і на рівні окремих підприємств та організацій [4].

Інвестиційна діяльність підприємства спрямована на розвиток виробництва, підприємництва, одержання прибутку та інших кінцевих результатів. Відповідно до цього управління інвестиційною діяльністю є складовою частиною управлінського процесу, що реалізується суб'єктом із метою підвищення інвестиційної

привабливості об'єкта інвестування, оцінки та реалізації інвестиційних проектів і створення умов для найбільш ефективного протікання процесів інвестування (рис. 4). Підприємства можуть здійснювати інвестування різних типів і в різних організаційних формах (формування інвестиційного портфеля, участь в інвестиційних проектах та інше).

Напрями інвестиційної діяльності підприємства мають різний ступінь відповідальності і рівень ризику. Управління інвестиціями підприємства здійснюється в таких напрямках, як управління реальними інвестиціями, фінансовими інвестиціями й інтелектуальними інвестиціями-інноваціями.

З огляду на розглянуті елементи процес управління інвестиційною діяльністю підприємств спрямований на вирішення таких завдань, як визначення основних напрямів інвестиційної діяльності відповідно до затвердженої фінансової та загальної стратегії розвитку підприємства; дослідження та облік зовнішнього інвестиційного середовища і кон'юнктури інвестиційного ринку, оцінка інвестиційної привабливості об'єкта інвестування; визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів та оптимізація їх структури, формування інвестиційної поведінки підприємства; визначення принципів і критеріїв формування інвестиційного портфеля з урахуванням ризиків і прибутковості; забезпечення шляхів підвищення ефективності реалізації інвестиційних проектів, контроль за інвестуванням.

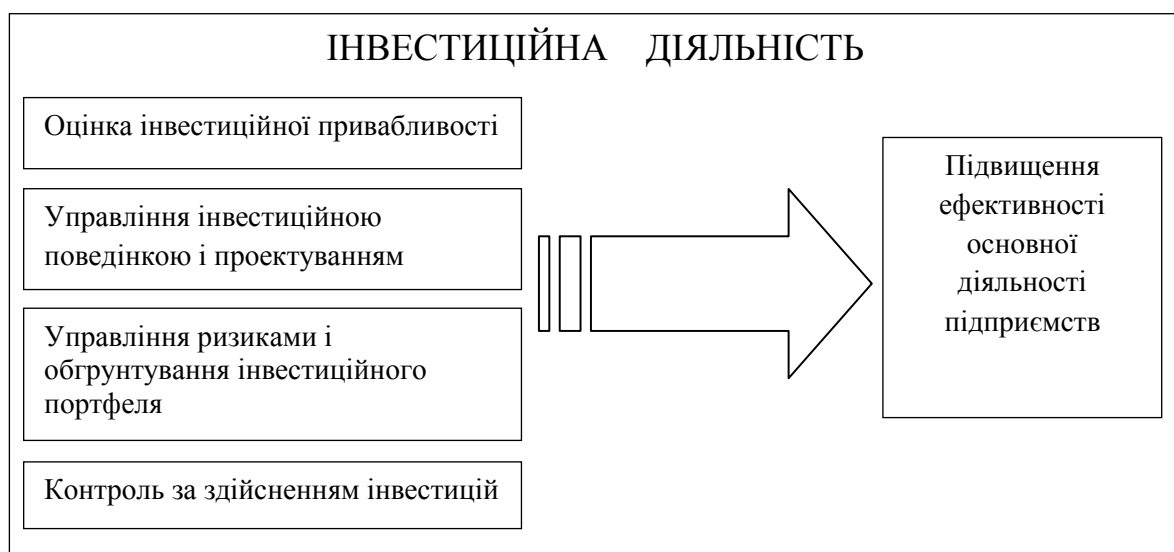
Існує низка умов, які, на нашу думку, є обов'язковими для успішної реалізації тактичних рішень.

Оскільки має місце динамічна зміна в обсягах потенціальних інвестиційних ресурсів та їх структурі, необхідне обґрунтування схем фінансування інвестиційних проектів. У практиці інвестиційного менеджменту відомо п'ять основних схем фінансування інвестиційних проектів, таких як повне самофінансування, акціонування, венчурне фінансування, кредитування, змішане фінансування. Незважаючи на наявність відмінностей у вищевказаних схемах визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів, їх можна звести до двох джерел фінансування інвестиційного проекту – власних та залучених ресурсів або їх комбінації.

При цьому варто врахувати, що підприємство, яке використовує для інвестиційної діяльності тільки власний капітал, має найвищу фінансову стійкість, але обмежує темпи свого розвитку і не використовує фінансових можливостей приросту прибутку на вкладений капітал.

Підприємство, що використовує позиковий капітал, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку, однак більшою мірою піддається фінансовим ризикам. У зв'язку з цим оптимізація структури джерел формування інвестиційних ресурсів, на думку автора, є головним завданням стратегії формування інвестиційних ресурсів.

Висновки з цього дослідження. Отже, залучення інвестиційних ресурсів, оптимізація їх структури є відправною точкою у реалізації управління інвестиційною діяльністю підприємства. У процесі інвестиційної діяльності підприємство не тільки залучає інвес-

Рис. 4. Процес управління інвестиційною діяльністю підприємства

Джерело: побудовано автором за [2]

тиційні ресурси, але і вирішує завдання з їх розміщення, здійснюючи вибір інвестиційних проектів.

Критерії відбору, прийняття або відмови від проекту підприємство встановлює для себе самостійно, виходячи з конкретних умов

виробничої та фінансової діяльності, а отже, під час прийняття рішень щодо окремого проекту можуть виникати діаметрально протилежні висновки про прийнятність інвестицій, обґрунтованих на тому, які критеріальні значення взяті за основу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Асаул А.Н. Корпоративные ценные бумаги как инструмент инвестиционной привлекательности компаний: монографія / А.Н. Асаул, М.П. Войнаренко, Н.А. Пономарева, Р.А. Фалтинский. – СПб.: АНО «ИПЭВ», 2008. – 288 с.
2. Бузько И.Р. Стратегическое управление инвестициями и инновационная деятельность предприятия: [моногр.] / И.Р. Бузько, Е.В. Вартанова, А.А. Голубенко. – Луганск: ВНУ им. В. Даля, 2012. – 175 с.
3. Войнаренко М.П. Управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств: монографія / М.П. Войнаренко, І.Ю. Єпіфанова. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 188 с.
4. Кухленко О.В. Ефективність використання лізингу в інвестиційній діяльності / О.В. Кухленко // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки. – 2015. – № 6. – С. 30-34.
5. Отенко И.П. Стратегическое управление потенциалом предприятия: Монография. – Харьков: ХНЭУ, 2006. – 256 с.
6. Пересада А.А. Инвестиційний процес в Україні: монографія / А.А. Пересада. – К.: «Видавництво Лібра» ТОВ, 1998. – 392 с.
7. Фабозци Ф.Дж. Управление инвестициями / Фабозци Ф.Дж. – Инфра-М. 2000. – 932 с.